

REFLEXE NETEOLOGA NAD TAKZVANOU HUSOVSKOU KOMISÍ

Jana Nechutová

REFLEXION EINES NICHTTHEOLOGEN ÜBER DIE HUSS-KOMMISSION Die Kommission für das Studium der mit Persönlichkeit, Leben und Werk von M. Johannes Huss verbundenen Problematik (wie sie offiziell betitelt wird) ist am 11. Juni 1993 in Prag von der tschechischen Bischofs-Konferenz gegründet worden. Ihr Ziel ist die Vorbereitung von Dokumenten, auf Grund deren die katholische Kirche eventuell einen neuen Standpunkt zu Hussens Persönlichkeit, bzw. zur ganzen böhmischen Reformation, einnehmen könnte. Diese Arbeitsgruppe bilden mit den katholischen Repräsentanten zusammen vor allem die Mitglieder der Tschechoslowakischen Hussitischen Kirche, der Evangelischen Kirche der Böhmisches Brüder, sowie auch einige konfessionslose Fachleute und Publizisten, die sich den verschiedenen Aspekten der Huss-Problematik widmen (z.B. den Vorläufern der böhmischen Reform, der Persönlichkeit und Lehre Hussens, der Kompetenz und den Ansichten des Konstanzer Konzils und dessen Repräsentanten, dem Ursprung und der Entwicklung der Hussitenlehre, der Geschichte der Hussitenkriege bis zum Nachleben dieser historischen Phänomene). Nach Ansicht der Autorin besteht die Bedeutung dieser Arbeit nicht so sehr in den eventuellen neuen historischen oder theologischen Erkenntnissen, sondern eher in den Möglichkeiten, die sie den ökumenischen Bestrebungen gewährt: bereits die Kommissionsarbeit bietet ein Modell der ökumenischen Kooperation und die Hauptaufgabe ihrer Mitglieder sollte die Verbreitung kompetenter Informationen über diese neuen und einander entgegenkommenden Beziehungen in der (bisher oft konfrontierend gestimmten) kirchlichen und nichtkirchlichen Öffentlichkeit sein.

Im Herbst 1995 kam auch von hier aus eine Initiative heraus zur Errichtung einer ähnlichen Arbeitsgruppe, die sich mit der Erforschung der gewaltsamen Rekatolisierung der böhmischen Länder im 17.—18. Jahrhundert beschäftigen sollte.

Komise pro studium problematiky, spojené s osobností, životem a dílem M. Jana Husa při české biskupské konferenci byla založena, jak ukazuje její jméno, na katolické půdě. Jejím předsedou je Mons. Dr. Miloslav kardinál Vlk, arcibiskup pražský, sekretářem P. Dr. František J. Holeček, O.M., tedy člen řádu paulánů, z konventu ve Vranově u Brna. Původně čtyřčlenná komise byla ustavena 11. června 1993, dnes čítá 26 členů a od své čtvrté schůze má ekumenický charakter. Vedle představitelů katolické církve, profesorů katolické teologické fakulty, katolických novinářů a historiků jsou jejími členy především členové Československé církve husitské, několik evangeliků i nekonfesijsní odborníci. Orgán nesmí vydat žádný dokument, na němž by se všichni její oficiální členové neshodli. Zasedají zde také nekonfesijsní zejména vědecké osobnosti a přizvání bývají zástupci sdělovacích prostředků. (Jména nebude tato zpráva či spíše úvaha o Husovské komisi, jak jí zkráceně říkáme, až na výjimky, uvádět.)

Cílem komise je, stručně řečeno, připravit dokumenty, na jejichž základě by mohla katolická církev a v jejím pověření nejprve Papežská rada pro jednotu křesťanů (v jejímž čele stojí kardinál Edward Cassidy) případně zaujmout nové stanovisko k osobnosti Jana Husa a tak k české reformaci vůbec. Jedním z prvních podnětů zde byla slova, která o Janu Husovi pronesl ve svém oficiálním projevu při návštěvě Československa v roce 1990 papež Jan Pavel II. Záhy po ustavení komise, v září 1993, se konalo v bavorském Bayreuthu mezinárodní sympozium „Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi“; sborník z jejich referátů, informující o celém jejím průběhu a o obselání předními i méně významnými osobnostmi náboženského, kulturního a vědeckého světa, vydala v českém znění (původní německé dosud nevyšlo a má obsahovat pouze závažnější odborné referáty) Česká křesťanská akademie ve spolupráci s Husitskou teologickou fakultou Univerzity Karlovy v loňském roce. Vědeckým garantem konference byl známý německý historik a dlouholetý spolupracovník moderní nonkonformní (rozumí se oficiálnímu směru) české historiografie, prezident mnichovského Collegia Carolina prof. dr. Ferdinand Seibt, jehož osobnost přitáhla k účasti na konferenci i množství skutečně špičkových i nekonfesijních historiků. (15.—17. září 1995 se dále konala na Husitské teologické fakultě UK konzultace podstatně menšího rozsahu ale rovněž s mezinárodním obsazením o teologii M. Jana Husa.) Potud zpráva o stavu věcí. Postupme k reflexi.

Na podzim téhož roku začala Husovská komise svou práci, která by měla směřovat — podle slov kardinála Cassidyho — k uzdravení hořkých vzpomínek minulosti. Rány, na něž se takto hořce vzpomíná, byly ovšem rozdávány i přijímány oběma stranami a svědčí jistě o vstřícné snaze katolické církve, že chce začít od onoho zranění, které zasadila v dávné historii Evropy ona sama. Nedomnívám se proto, že bychom my, evangelíci, mohli tuto její snahu považovat za věc samozřejmou, za něco, co nám přece katolíci dávno dluží. A že bychom od ní s touž samozřejmostí směli očekávat, že nadále nebude dělat nic, co by bylo více v jejích dosavadních intencích než v této nové. Že tedy nakonec například — protože nám se to zřejmě právem nelíbí, a dali jsme to najevo — nepřikročí ke kanonizaci Jana Sarkandra. (Není zde mou věcí zamýšlet se nad tímto svatořečením, ale je zde jakási převrácená souvislost, i budiž mi dovoleno říci, že katolická církev zase není při svém magisteriu a s ní spjaté poslušnosti tak jednolitá, univerzální a tudíž konsekventní, že by se jí někdy nestalo, že pravice nemá levici pod kontrolou úplně. V této souvislosti musím, byť v závorce, důrazně připomenout skutečnost, čtenáři Teologické reflexe jistě známou, že dnešní katolicismus není jednolitý, ale že i u nás lze rozlišit proud konzervativní a proud otevřený — v Husovské komisi máme co činit převážně s tímto druhým a sama existence komise je ostatně důkazem jeho vzestupu.) Legitimní a sympatický, nám příznivý, ale asi i nový, je metodologický záměr, jež vyjádřili někteří z katolických členů komise — tázat se nad novověkou historií křesťanstva, při pozorování toho, jak vznikají nové protestantské církve a denominace, proč se právě v této chvíli rodí ta či

ona, proč právě v této chvíli přichází právě tento teologický důraz; nezastavovat se u kritického zjištění, že nedostatek magisteria a sacerdotia v protestantismu vede ke stále dalšímu štěpení, ale hledět k pozitivním obsahům toho, co takto nově vzniká.

Komise se zabývá všemožnými aspekty husovské problematiky — od předchůdců české reformace, Husovy osobnosti a učení přes kompetentnost a názory kostnického koncilu a jeho představitelů, genezi a vývoj husitských nauk a historii husitských válek po ‚druhý život‘ těchto dějinných fenoménů až do moderní doby, po jejich projekci v literární i výtvarné kultuře, v publicistice, národním i náboženském povědomí. Lidé, kteří se Husem a husitstvím odborně zabývají třeba již delší dobu, jsou pro komisi pochopitelně podstatným přínosem, právě oni si však často kladou mírně znepokojivou otázku: Proč se máme těmito věcmi nově zabývat, jako by otázky, jež se zde kladou, nebyly již tolikrát, i když jen v možné míře a ovšem nikoli definitivně, zodpovězeny. Bylo by snad naivní odvolávat se na historickou práci minulého století — Palacký opravdu nezkoumal Husa teologicky a filozoficky. Rozhodně však aspoň od velkého husovského výročí v roce 1915 se pracovalo i s Husovou a husitskou teologií (jmenuji aspoň Sedláka a Kybala) a ani marxistická etapa české historiografie nezobrazovala Husa vždy jako sociálního a konec konců ekonomického oprávněnce. U Roberta Kalivody tomu např. bylo, pokud se nemýlím, tak, že autor odhaloval ve Viklefových a Husových theologumenech jejich sociální jádro — vždy však jádro skryté, nevědomé a podvědomé — Kalivoda nebyl nadarmo stoupencem avantgardy a ctitelem psychoanalýzy. Ostatně i Kalivodův dnes jakoby nejvěrnější následovník Miloslav Ransdorf dokázal výtečně pracovat s rozбором Jakoubkovy teologie (o Ransdorfově posledním Janu Husovi snad pomlčíme). Nikdo nemůže pominout to mnohé, co o filozofické a tím i teologické stránce Husovy nauky napsali Vilém Herold, Milan Mráz nebo Stanislav Sousedík. Tak bych mohla pokračovat. Stačí si ostatně projít příslušné kapitoly poslední velké práce Františka Šmahela a zejména její čtvrtý, bibliografický svazek. — Předpokladem důkladného poznání a jakékoli interpretace Husova díla je ovšem zpřístupnění jeho spisů. Husovská komise není první, kdo poukazuje na špatný stav této věci. Nehodlám jej zdůvodňovat. Míním však, že to hlavní z Husa tak či onak vytištěno je, i když mnohé jen ve staré edici Flaccia Illyrika, že dnes už víme, co z toho, co bylo českému reformátoru připsáno, pochází skutečně z jeho pera, že odborníci se k příslušným textům dostanou a jsou s to jim porozumět (ti, kdo se za odborníky mohou považovat, snad budou umět latinsky a budou si umět patřičné spisy třeba i ve starších a starých edicích

vyhledat). — Čímž nemá být řečeno, že by se Husovo dílo nemělo dále kriticky vydávat. Právě naopak — říká se tomu zpřístupňování kulturního dědictví a je to pro paměť národa a pro vědeckou pravdu *condicio sine qua non*. (Pro útěchu případnému čtenáři sděluji, že situace není tak katastrofální, jak se mnohdy podává: Především se naříká nad nedostatkem mladých historiků a filologů, kteří by se se znalostí středověké latiny a paleografie mohli takového díla ujmout. Jsem svědkem, že na našich filozofických fakultách takoví odborníci již dnes vyrůstají. Důvodem k relativnímu mírnému zoufalství je snad, doufejme že dočasný, důsledně tržní směr ediční politiky.)

Příznávám, že je mi v této souvislosti největší a v žádné z mnoha debat, jež jsem na tato témata vedla, nezodpovězenou otázkou, proč katoličtí bratři prostě nesáhnou po De Vooghtovi. Dovolím si čtenáři připomenout, že v roce 1960 vyšlo v Lovani prvé a v sedmdesátých letech pak druhé vydání díla belgického benediktina *Dom Paul de Vooghta L'hérésie de Jean Huss a Hussiana*. Týž autor vydal v roce 1972 zásadní rozbor učení Jakoubka ze Stříbra jakožto prvního teologa husitství. Jsou to publikace, u nás se zejména nad první z nich v šedesátých letech vydatně diskutovalo o tom, „zda bude katolická církev rehabilitovat Jana Husa“.

Dálo se tak patrně díky jednak pokoncilnímu ovzduší, jednak otevřenosti a relativní svobodě českého intelektuálního prostředí druhé poloviny šedesátých let; diskuse však ustala a dnes jako by byla zapomenuta. Údiv nad tím, že se na ni nenavazuje, je jistě oprávněný. První De Vooghtova kniha byla především morální rehabilitací Husa: M. Jan byl věrný kněz bezúhonného života, který miloval církev a jehož touhou bylo „vytrhnout lidi z hříchu“. Snad — podle De Vooghta — bloudil v eklesiologických definicích, jistě předběhl svou dobu neuvědomělým konciliarismem, v němž jej pozdější koncilní dění, o koncilu basilejském nemluvě, daleko překonalo. Není tedy žádného důvodu, tak soudí De Vooght, nepovažovat Husa za syna církve a jako s takovým s ním zacházet. Za ještě důležitější mám druhou z De Vooghtových knih, *Hussiana*, v níž se probírají jednotlivé prvky Husovy i husitské teologie — tohoto svazku by si dnes měla pověřená komise všimnout opravdu důkladněji; autor si zde klade otázky, jež se snaží řešit i ona. — Podtitul De Vooghtovy monografie o Jakoubkovi — *Premier théologien du hussisme* má v této souvislosti ještě další smysl: vyjadřuje názor, že tvůrcem české heterodoxie je vlastně teprve Husův spolupracovník a žák, nikoli Mistr sám. — Je zde s podivem nejen, že přední činitelé Husovské komise zatím neberou tyto katolické práce, na jejichž základě by zjevně bylo lze Husa přijmout, v úvahu, ale neméně i to, že mezi kritiky

její práce se dosud nenašel nikdo, kdo by právě na toto poukázal. Připomenu analogii s dnešním vztahem katolické církve k Martinu Lutherovi — německý reformátor přestal být od výročí v roce 1984 pro Apoštolský stolec alergickým bodem. Nelze zde zacházet do detailů, relevantní je v naší souvislosti katolické zdůvodnění tohoto stavu: Slyšíme zde argument, že o Husovi nemáme důkladné teologické studie, zatímco Iserlohovu knihu o Lutherovi z roku 1974 (*Erwin Iserloh, Luther und die Reformation. Beiträge zu einem ökumenischen Lutherverständnis*) předcházely zevrubné teologické rozbory Huberta Jedina. Není takovouto důkladnou teologickou studií v případě Jana Husa právě Paul de Vooght?

Husa by tedy na základě De Vooghtovy práce bylo možno přijmout. Čtenář si všimne, že se tato zpráva vyhýbá výrazu ‚rehabilitace‘. Nechám-li stranou opatrnost až obavy nás evangeliků, založené patrně na vlastnickém vztahu k Husovi a obavu o reformační identitu, jsou zde zjevné rozpaky příslušných míst katolické církve z neřešitelné situace, do jaké by se revize Husova procesu dostala, nevíme-li a nemůžeme-li při neustálenosti předtridentské katolické věrouky ani přesně zjistit, co kacírského Hus hlásal. O tom, co odsoudili kostniční otcové, by asi byli otcové v Basileji ochotni diskutovat, kdoví, co by na to řekli otcové tridentští nemluvě už vůbec o otcích druhého koncilu Vatikánského. Jak tedy může z hlediska vývoje teologie (něco jiného je ovšem hledisko apoštolské posloupnosti) dnešní pokoncilní katolicismus zodpovídat za to, co se stalo roku 1415 v Kostnici a jak to může institucionálně či dokonce právně procesně uchopit? Hledání obsahu Husovy teologie a otázka, byla-li tato teologie ve shodě s dobovým katolickým učením, jsou tedy velmi obtížné úkoly. Aspoň podle mého mínění asi nebude pro katolickou církev možné vybudovat nový vztah k českému reformátorovi zde. Zdá se, že se vůdčí duchové komise hodlají spíše pokusit nalézt procedurální nedostatky v Husově procesu, což by snad bylo schůdné věcně a patrně by to i lépe uspokojilo obě strany.

Tyto metodologické výhrady nebudtež chápány jako zpochybňování práce, neřkuli existence Husovské komise. Je zde jedna věc, která mne často přivádí do euforického úžasu. Je to zjevně nový tón posledních encyklik hlavy katolického světa, papeže Jana Pavla II. Přesněji řečeno není tomu tak, že bych žasla přímo nad tónem těchto encyklik — mluvím o *Tertio millennio adveniente* a o *Ut unum sint*; zdá se mi být koneckonců zcela normální. To, nad čím stojím v onom potěšeném úžasu, je vděčnost našich ekumenicky smýšlejících katolických bratří nad zmíněným tónem. Napadá mne jedině

přirovnání: Tak, jak žasnou moderní katolíci nad změnou tónu papežských encyklik, jsme před šesti lety užasli my všichni, kteří žijeme v této zemi a máme uši k slyšení, nad rétorikou prvního novoročního projevu prezidenta Václava Havla ve srovnání s rétorikou, na niž jsme v novoročních projevech československých prezidentů byli zvyklí po několik desetiletí. Toto je zcela jistě věc nová a přinášející velikou naději. Nevím, budu-li umět tento rozdíl srozumitelně a hlavně správně charakterizovat: Odvážím se říci, že není triumfalistický, nýbrž bratrský; odvážím se říci, že zde římský papež a jeho kardinálové nevystupují jako tělo církve a jako nositelé duchovního meče, ale jako sluhové sluhů božích. Mluví se zde o omylech, a selháních církve v minulosti, o násilí a intoleranci a o potřebě pokání.

Jestliže zde reflektuji pocit evangelíka, sledujícího mechanismy katolické církevní instituce, setkávám se ještě s čímsi, co neznáme a co je trochu záviděníhodné a zároveň nedosažitelné a pro „církve z reformace vzešlé“ (jak nyní hýváme v katolických dokumentech označování substitucí za „odloučené bratry“) našťastí imanentně nežádoucí. Je to katolické *magisterium*, učitelský úřad církve. Pocit, který má evangelický účastník jednání Husovské komise, mluví-li její katoličtí členové, lze opět označit jako úžas. Katoličtí bratři jsou prostě poslušni výroků a definic svých vrchností, pro tyto definice kompetentních, a svůj názor prosazují v diskusích pouze tehdy, mohou-li jej o příslušné výroky a definice opřít. Druhou stránkou magisteria církve je tedy katolické pojetí subordinace a poslušnosti (víme, co také působivá jeho absence v protestantismu): Katolík, dobře cvičený v této poslušnosti, se jí patrně necítí svazován, neboť ona je jen částkou jeho lásky k církvi jako nevěště Kristově a je tedy v této poslušné oddanosti nejen cosi praktického, ale i cosi velice vznešeného. Člověku pak docela imponuje řádový kněz, za jehož každou větou, již pronese v Husovské komisi i v ekumenické práci takřkajíc v terénu, je v citátech z apoštolských definicí a encyklik a v odvoláních na příslušná církevní stanoviska slyšet nejen zažitou kuriální praxi a rutinní poslušnost řeholníka, ale i lásku a oddanost k nevěště Kristově, která zůstává *sine ruga et macula*, jakoli její lidé chybovali a chybují. A tak i zde má práce husovské komise smysl. Evangelík se zde učí chápat smysl magisteria, poslušosti, řeholního života, i mnoho jiných věcí — nepochybně se učí i katolíci od evangelíků. Je tedy smysl komise mj. v tom, že je, jak o ní bylo řečeno, školou ekumenické spolupráce. Bylo o ní v tomtéž ohledu řečeno také, že její smysl není konec konců vědecký, ale spíše společenský, kterémužto výroku kardinála Vlka, jak plyne z toho, co jsem zde právě napsala, z celého srdce přitakávám.

Ještě v jednom směru má komise spíše společenský než vědecký význam — a to ve směru pedagogickém či popularizačním. Vědecké veřejnosti a zaslě-

cencům vůbec, domnívám se a vyjádřila jsem to již, je podstata Husovy pře i jejího vyústění a tzv. ‚druhého života‘ v hrubých rysech zřejmá. Zabývají-li se jí však přece, činí tak i proto, že je třeba dát tyto věci na srozuměnou laické veřejnosti — pokud ji zajímají, tedy především věřícím katolickým i evangelickým (i zde bych dodala ‚pokud je zajímají‘, neboť zdaleka nikoli všichni, zejména v mladší generaci, považují naše historické katastrofy za relevantní — nejen z nezájmu a neznalosti, ale naštěstí často i reflektovaně).

Některé problémy, které byly řešeny starší literaturou, zajímají komisi zvlášť. V poslední době se v souvislosti s otázkou, bylo-li snad Husovo učení heterodoxní i z hlediska dnešního dogmatu, mluví na schůzkách komise programově o Husově eklesiologii, o jeho predestinačním učení a o otázkách svobody křesťana, jež jsou s predestinací přirozeně spjaty. Co se týče eklesiologie, směřují katoličtí teologové v komisi k formulaci, že ve svých vystoupeních v Kostnici zůstává Hus v rámci široce chápaného katolicismu, zatímco eklesiologie jeho traktátu *De ecclesia* se katolickému pojmu vzdálila. S predestinací je jako vždy obtíž: Mám-li se orientovat v rozdílech mezi Augustinovým, Viklefovým, Husovým a zrale reformačním učení o predestinaci a pochopit, proč je pro katolické teology přijatelná predestinace Agustinova a pak snad i Lutherova, ale nikoli Husova, je mi líto, že v komisi nezasedá evangelický odborník v dějinách dogmatu. Ukázalo by se pak možná nejednou, že ten či onen nastolený problém není vůbec třeba řešit. Možná, že Českobratrská církev evangelická spolupráci v Husovské komisi podcenila. Přece jen se tam řeší, ať to považujeme za náležité nebo ne, zásadní teologické otázky.

Shoda panuje v tom, že osudová neshoda mezi Husem a kostnickými otci (a už i pražskými ‚doktory‘, tedy mezi Husem a římskou církví) byla dána Husovou neochotou myslet a jednat institucionálně, čehož nejzřejmějším výrazem bylo jeho odvolání od papeže ke Kristu z r. 1412. Ukazuje se, že toto ovšem dosti triviální konstatování není neutrální, ale že právě v Husově odmítání instituční autority samé o sobě, bez evidence, již propůjčuje *lex Christi*, a bez mravní kvalifikace, je již postižitelný reformační princip včetně posílení principu Písma a včetně náznaku jednak zbytnosti *sacerdotia*, jednak laického apostolátu. V této oblasti cítíme velmi zřetelně rozdíl mezi katolickým a evangelickým principem — a je to tak dobře, neboť komise zde jistě není od toho, aby tyto rozdíly stírala, nýbrž je zde mezi jiným k tomu, aby se obě strany učily stanoviska partnera vnímat a uznávat jako legitimní a obohacující alternativu.

V témž kontextu leží otázka po Husově teorii poslušnosti a po příslušné životní praxi. Je vyložena ve spise *De ecclesia* od 21. kapitoly a věc je

celkem jasná, katoličtí teologové i zde právem vidí odchylku i dnešnímu katolicismu stěží přijatelnou. Lze zde diskutovat i o Husových ‚dobrých mravech‘ v teologické a literární polemice a o metodách, jimiž svůj teologický názor prosazoval: Zazněl názor, že Hus mluví často o ‚pars‘, tedy že se snažil budovat vlastní stranu, frakci, stojící uvědoměle proti pražským doktorům teologie a snažící se prosadit se i mocensky, o čemž svědčí mj. obsazování pražských far jeho přívrženci; že je nelítostným a tvrdým, až arogantním, polemikem. Tato pozorování, kromě toho, že jsou důkazem upřímné snahy vidět Husovu osobnost všestranně, přinášejí do husovského bádání nové a plodné otázky — vždyť my jsme dosud Husovu středověkou latinu po této stránce nepodrobili jazykovému, lexikálnímu a stylistickému rozboru (zato jsme zkoumali třeba jeho hexametru), neptali jsme se po jeho typu ironie, nesrovnávali jsme jeho polemiky s se soudobými polemikami třeba i o jiných tématech. (Chci jen upozornit, že nebylo tvrdšího a nevybíravějšího polemika nad Husova kartuziánského odpůrce Štěpána z Dolan, který s předstihem prorocky, zle a zlomyslně mluvil o oškubané a upečené Husi, pokud se včas nenapraví. Tak nevkusným polemikem Hus v žádném případě nebyl.)

Nesmírně zajímavé je v komisi tázání po psychologické stránce Husova vystoupení a jeho chování od prvního konfliktu s institucí až po zralé rozhodnutí pro mučednickou smrt, tedy i tázání po psychologii a typu Husova martyria (pak i po psychologii a typech martyria vůbec). Odpověď se zde hledá v Husově ztotožnění se s Kristem a jeho obětí v *imitatio*. Nevím, je-li toto řešení správné — *imitatio Christi* je pojem z jiného typu spirituality, u Husa a až i u jeho českých předchůdců bývá spíše řeč o biblickém *sequi*. Zdá se mi, že blíž skutečnosti byla Eva Kantůrková, která se rovněž snažila přijít na kloub Husově ochotě k naprosté sebeoběti a odpověděla si tím, že pro Husa byla Kristova stálá přítomnost prostě realitou — vnímal Krista neustále vedle sebe. Je to asi jen jiný výraz pro kvalitu realistické (Hus nebyl nadarmo i filozofickým realistou) víry středověkého člověka, která kolísala jinak, než jak je tomu s vírou moderního člověka. Nepochybně správný je naproti tomu poukaz na eschatologický motiv boje proti Anti-kristu. — Toto kladení otázek je nové a považuji je tedy za velmi důležité. Je totiž pravda, že na Husa a na jeho při vlastně dodnes nebyla aplikována metoda zkoumání mentalit — což je trestuhodné zpoždění.

Psychologicky zaměření katoličtí teologové se v komisi zamýšlejí nejen nad historickou psychologií a nad otázkami mentalit, nýbrž se zabývají také metodologií dialogu a psychologickým aspektem ekumenického dialogu vůbec.

Úvahy o Janu Husovi a jeho době pochopitelně vedou zpět i kupředu v čase. A tak se v komisi mluví nejen o Husových domácích i cizích předchůdcích a nejen o teologických řešeních patristiky a scholastiky, ale i o tom, co následovalo. Nejen o husitských válkách, o českém utrakvismu a o jednotě bratrské, ale také a především o druhém největším minulostním zranění, které naši protestanté utrpěli, o pobělohorské rekatolizaci. V období pobělohorské rekatolizace se obecně cítí další uzel, jež je třeba v zájmu dobrých budoucích vztahů mezi katolíky a evangelíky lépe rozplést než rozetnout. Proto byla zřízena další komise, jež se má zabývat právě tímto obdobím. Komisi společně vytvořily Česká biskupská konference a Ekleziologická rada církví. Jejím sekretářem bude dr. Martin Wernisch. Katoličtí partneři se hodlají postarat o to, aby byly příslušným pracovníkům zpřístupněny i některé dosud ne zcela veřejně otevřené fondy primárních pramenů (*Archivio secreto Vaticano*, archiv kongregace *De propaganda fide*, jezuitské archívy).

Práce evangelických zástupců v komisi je spojena s některými problémy, jež bude lépe pojmenovat. Není sporu o tom, že komise je katolická, že byla ustavena na půdě katolické instituce a katolickou církevní vřelostí. Na druhé straně je evidentní, že katoličtí bratři v komisi čekají od svých evangelických kolegů diskusi i polemiku, ozřejmování reformačních stanovisek a mnohdy i poučení o věcech, evangelíkům zcela běžných a pro katolíky často nových. Řekněme však také, že nemají zcela nepravdu ti, kdo tvrdí, že revize katolického vztahu k Husovi je vnitřní záležitost katolické církve. Tvrдили-li jsme právě my, kteří jsme spolupráci s katolíky více nakloněni, že kanonizace Jana Sarkandera je takovouto katolickou vnitřní věcí, proč je také nenecháme, aby si sami zjedali pravdu i o Husovi? Rozdíl se mi zdá evidentní: Při Sarkanderově kanonizaci směřovali katolíci k něčemu, co jsme neshledávali dobrým a čemu jsme tak či onak nemohli zabránit a čemu jsme podle mého mínění ani neměli právo bránit, zatímco ve věci nového pohledu na Husa směřuje katolická církev ke sblížení katolických a reformačních stanovisek a k tomuto dobrému jsme povinni jí napomáhat. Kromě toho v případě Husa nejde v této zemi jen o vzájemný vztah církví, nýbrž v jistém smyslu se hraje o „smysl českých dějin“.

Otevírá se tak ovšem nová a nad jiné závažná otázka. Považujeme opravdu sblížení katolických a reformačních stanovisek za dobré, anebo se obáváme, zvláště děje-li se toto sblížování v rámci katolických aktivit, ztráty své

„evangelické“ identity? Nepochybně nesmíme vnímat identitu své církve, vzešlé z reformace, jako množinu prvků, jimiž se lišíme od katolíků. Nemohu však nepřiznat, že mne některé formulace i v posledních papežských encyklikách (citace dokumentů 2. Vaticanu o tom, že církev Kristova subsistuje v katolické církvi, řízené nástupcem Petrovým a sborem biskupů, že plnost milosti a pravdy byla svěřena církvi katolické, např. *Ut unum sint* 10, ibidem 14) vedou k jisté ostražitosti. Ale i kdyby — i tak jsem přesvědčena, že stojím za to nasadit se zde k dílu s důvěrou v dobré úmysly partnera. Tím spíše, že víme i o jiných než jen historických prostředcích k obnovování nejen důvěry, ale i jednoty. — Přesvědčila jsem se totiž mimo jiné i při práci v Husovské komisi, že historická práce, jejímž výsledkem by bylo „vyhojení ran minulosti“, musí sice být vykonána, ale že k jednotě církve Kristovy jsme koneckonců vedeni jinudy, v denním životě našich sborů vedle katolických farností, kde se, jak doufám, stále více navzájem poznáváme, uznáváme a v lásce snášíme a přijímáme.